

Amos

Amos pəyoqəmbərning bexarətliri

¹ Uzziya Yəhudağa, Yoaxning oğlu Yəroboam Israilğa padixah bolğan waqitlarda, yər təwrəxtin ikki yıl ilgiri, Təkoadiki qarwiqılar arisidiki Amosning Israil toqruluk eytkan səzliri: — □ ■

² U: «Pərwərdigar Zion teqidin hərkirəydu, Yerusalemdin awazini koyuwetidu; Padiqilarning otlakliri matəm tutidu, Karməl qoqqisi oqazanglixidu» — dedi. □ ■

Hudaning Israilğa koxna kowmlar üstidin həkümi •••• Suriya həkkida

³ Pərwərdigar mundak dəydu: —

«Dəməxkning üq gunahı, bərəkət tət gunahı üqün, uningğa qüxidioğan jazani yandurmaymən,

---

□ **1:1 «Amosning Israil toqruluk eytkan səzliri»** — adətə bu kitabta «Israil» Israilning «ximaliy padixahliki»ni kərsitidu. Amos Yəhudaning Təkoa yezisidin bolqini bilən yətküzidioğan bexarətlirining kəpinqisi «ximaliy padixahlik» toqruluktur.

■ **1:1** Zək. 14:5 □ **1:2 «Pərwərdigar Zion teqidin hərkirəydu, Yerusalemdin awazini koyuwetidu»** — bu bexarət yər təwrəxni kərsətsə kerək. «Karməl» bolsa Israilda həl-yeoqin əng kəp bolidioğan jay; u «oqazanglaxkan» bolsa, baxqa jaylar tehimu xundak bolatti. ■ **1:2** Yər. 25:30; Yo. 3:16

Qünki ular Gileadtikilærni tømür tirnilik sөрәmlәр bilән soққanidi;□

⁴ Xundakla Hazaәlning öyigә bir ot әwәtimән, U Bән-Hәdadning ordilirini yutuwalidu.□

⁵ Dәмәxқ dәрwazisidiki tømür baldaқni sunduriwetimән, Awән jilәisida turoquqini, Bәyt-Edәndә xaһanә һasisini tutқuqini üzүp taxlaymән; Suriyәning һәlkі әsirgә qүxүp kiroqa elip ketilidu, — dәydu Pәрwәrdigar.□ ■

Filistiya һәққidә

⁶ Pәрwәrdigar mundaq dәydu: —

«Gaza xәhirining üq gunahı, bәрһәқ töt gunahı üqün, uningоја qүxidioqan jazani yandurmaymән,

Qünki ular Edomoја tapxurup berixkә, barliқ tutқunlarni әsir қilip elip kәtti.□ ■

□ **1:3 «ular (Suriyәliklәр) Gileadtikilærni tømür tirnilik sөрәmlәр bilән soққanidi»** — «2Pad.» 10:32-33, 13:3-5-ayәttә Gileadtikilærning Suriyә tәripidin tartқan azab-oқubәtliri hatirilәngән; muxu ayәttә tilәqә elinoқini xu bozәk қilinixni kәrsәtsә kerәk. □ **1:4 «Hazaәl»** — Dәмәxқ padixahı bolup, «Bән-Hәdad» uning oқli idi. □ **1:5 «Awән jilәisida turoquqi»** — baxқа birhil tәrjimisi «Rәzillik jilәisida turoquqi» — demәk, yәni Dәмәxқning padixahıni ipadilәydu. **«Suriyәning һәlkі әsirgә qүxүp kiroqa elip ketilidu»** — «Kir» Mesopotamiyә (һazirқi iraq)diki bir yurt. Suriyәliklәр әslidә xu jaydin қiққанidi (9:7-ayәtni kәrүng). ■ **1:5** 2Pad. 16:9; Yәx. 17:1-11; Yәр. 49:23-27 □ **1:6 «Qünki ular Edomoја tapxurup berixkә, barliқ tutқunlarni әsir қilip elip kәtti»** — «tutқunlar» Israildin yaki Yәһudadin tutқun қilinoqan bir түrküm kixilәр bolsa kerәk. Қarioqanda Gazaning (yәni Filistiylærning) mәқsiti Israillardin eқ elix idi. ■ **1:6** 2Tar. 21:16, 17; 28:18

7 Həm Mən Gazaning sepiliqə ot əwətimən,
U uning ordilirini yutuwalidu;

8 Mən Axdodta turoquqini, Axkelonda xaħanə
ħasini tutquqini üzüp taxlaymən,
Əkron xəhirigə qarxi qol kətürimən;
Filistiylərnin qalduki yokilidu, — dəydu Rəb
Pərwərdigar.

Tur xəhiri həkkidə

9 Pərwərdigar mundak dəydu: —

«Turning üq gunahı, bərhək tət gunahı üqün,
uningoqa qüxidioqan jazani yandurmaymən,
Qünki ular barliq tutqunlarni Edomoqa tapxu-
ruwətti,
Xundakla qerindaxliq əħdisini esigə almidi.□

10 Həm Mən Turning sepiliqə ot əwətimən,
Ot uning ordilirini yutuwalidu.

Edom həkkidə

11 Pərwərdigar mundak dəydu: —

«Edomning üq gunahı, bərhək tət gunahı üqün,
uningoqa qüxidioqan jazani yandurmaymən,
Qünki u barliq rəhim-xəpəkətni taxliwetip,
Kiliq bilən öz qerindixini qoqlioqan;
U yiriləudək qəzəptə bolup,

□ 1:9 «Qünki ular barliq tutqunlarni Edomoqa tapxu-
ruwətti, xundakla qerindaxliq əħdisini esigə almidi» —
bu «tutqunlar» bəlkim yənə Israildin kəlgən boluxi mumkin.
«Əħdə» — Sulayman padixah əsli Turning padixahı bilən əħdə
tüzgənidi. Biraq tutqunlarning nədin kelixi, Turning kim
bilən əħdə түzgənliki anqə muħim əməs; muħimi, Huda ularni
wədisidə turmasliktək wijdansizliki üqün jazalaydu.

Dəroəziptə boləqan həlitini həmixə saqlaydu;□
 12 Həm Mən Teman xəhriqə ot əwətimən,
 Ot Bozrahning ordilirini yutuwalidu».

Ammoniylar həkqidə

13 Pərwərdigar mundak dəydu: —
 «Ammonning üq gunahı, bərhək tət
 gunahı üqün, uningə qüxidioqan jazani
 yandurmaymən,
 Qünki ular qəgrimizni kengəytimiz dəp,
 Gileadtiki həmilidar ayallarning qorsaklirini
 yeriwətti.□

14 Həm Mən Rabbahning sepiloqə ot yaqimən,
 Jəng künidə qiya-qiyalar iqidə,
 Qara kuyunning künidə kattik boran iqidə,
 Ot uning ordilirini yutuwalidu;

15 Həm ularning padixahı əsirgə qüxidu,
 — U əmirliri bilən billə əsirgə qüxidu, — dəydu
 Pərwərdigar.

2

Moab həkqidə

□ **1:11** «U yiriloqudək qəzəptə bolup,...» — baxqa birhil
 təjimi: «U qəzəp bilən həmixə adəmləni yirtiwetip,...».

□ **1:13** «Qünki u qəgrimizni kengəytimiz dəp, Gilead-
 tiki həmilidar ayallarning qorsaklirini yeriwətti» — ular
 Gileadta turuwatqan baxqılarnimu öltürgən, əlwəttə. Biraq
 ularning bu əjayib rəhimsizlikning məksiti, ularəqə qayturma
 zərbə bərgüdək heq adəm, həttə bowaqlarningmu qalmasıqı
 üqün idi. Babilning padixahı Nebəkadnəsar miladiyədin ilgiriqi
 582-yili Rabbah xəhriqini wəyran qiliwətti.

¹ Pərwərdigar mundak dəydu:
—«Moabning üq gunahı, bərəkət tət
gunahı üqün, uningə qüxidiqan jazani
yandurmaymən,
Qünki u Edomning padixahining ustihanlirini
kəydürüp hək kiliwətti.

² Həm Mən Moab üstigə ot əwətimən,
Ot Keriotning ordilirini yutuwalidu;
Wə Moab quqan-sürənlər bilən, qiya-qiyalar
bilən, kanay sadasi bilən əlidu.

³ Wə Mən ularning həkimini arisidin üzüp
taxlaymən,
Uning əmirilirini uning bilən billə
əltürüwetimən, — dəydu Pərwərdigar.

Yəhuda həkqida

⁴ Pərwərdigar mundak dəydu: —
«Yəhudaning üq gunahı, bərəkət tət
gunahı üqün, uningə qüxidiqan jazani
yandurmaymən,
Qünki ular Pərwərdigarning Təwrat-qanunini
kəmsitti,
Uningdiki bəlgilimilərgə əməl qilmidi;
Ularıning sahtilikliri əzlirini adaxturup qoydi;
ularning ata-bowilirimu bularə qəgixip
mangoqanidi.□

⁵ Həm Mən Yəhuda üstigə ot əwətimən,
Ot Yerusalemning ordilirini yutuwalidu.

□ **2:4 «Ularıning sahtilikliri əzlirini adaxturup qoydi»** —
«sahtilikliri» keyinki gəplərgə qarışanda, ularning yasıqan
butlirini kərsitidu.

Israil həkəkida

⁶ Pərwərdigar mundak dəydu: —

Israilning üq gunahı, bərhək tət gunahı üqün,
uni jazasidin qayturmaymən,

Qünki ular həkəkaniylarni kümüxkə setiwətti,
Yöksul adəmni bir jüp qorukğa setiwətti;

⁷ Ular namratlarning bexidiki qang-topilirini box
qoyuwətməydu,

Ajiz məminlərnin nesiwisini kayriwalidu;

Ata-bala ikkisi Mening muqəddəs namimni
buloqap, ohxax bir qizning yenioqa təng baridu.□

⁸ Ular *qizlarni* həmmə qurbangahning yenioqa
elip berip,

Kərzgə rənigə qoyoqan kiyim-keqəklər üstidə
ular bilən yatidu;

Ular öz ilahining öyidə jərimanə bilən aloqan
xarabni iqməktə.□

□ **2:7 «Ata-bala ikkisi Mening muqəddəs namimni buloqap, ohxax bir qizning yenioqa təng baridu»** — bu ix pahixiwazlik bolupla qalmay, yənə ularning butioqa, yəni «Baal»qa birhil qokunux paaliyiti hesablinatti. □ **2:8 «Ular qizlarni həmmə qurbangahning yenioqa elip berip, kərzgə rənigə qoyoqan kiyim-keqəklər üstidə ular bilən yatidu; ular öz ilahining öyidə jərimanə bilən aloqan xarabni iqməktə»** — bu jümlidə Amos ularning, bolupmu baylarning tət gunahini kərsitidu: — (1) ularning (butlaroqa atap beqixliqan) kəp qurbanlikliri bar idi; (2) ular Musa pəyoqəmbərgə quxürülgən muqəddəs qanunoqa hilaplik kilip, əzlrigə kərzdar bolqan namratlardin kiyim-keqəklirini tartiwalidu («Mis.» 22:26, «Qan.» 24:12-17ni kərüng); (3) ular buthanilarni selip, butlarni əzlrining Hudasi dəp etirap kilqan; (4) ular haram yolda həktin jərimanə alidu — u gunahlar bəlkim 6-ayəttə eytilqan «üq gunahı, tət gunahı»ni enik toluklap kərsitip berixi mumkin.

⁹ Birak Mən Amoriylarni ularning aldidin halak qilōanmən,
 Amoriylar kedir dārihidək egiz, dub dārihidək
 küqlük bolōan bolsimu,
 Mən üstidin uning mewisini, astidin yiltizlrini
 halak kildim. ■

¹⁰ Həm Amoriylarning zeminini igilixinglar
 üqün,
 Silərni Misir zeminidin elip qikip,
 Kirik yil qel-bayawanda yetəklidim. □ ■

¹¹ Siləning oqulliringlardin bəzilirini
 pəyoqəmbər boluxka,
 Yigitliringlardin bəzilirini «Nazariy» boluxka
 turoquzdam.

Xundak əməsmu, i Israil baliliri? — dəydu
 Pərwərdigar. □

¹² Birak silər Nazariylaroqa xarab iqküzdunglar,
 Həm pəyoqəmbərlərgə: «pəyoqəmbərlik
 qilmanglar» — dəp buyrudunglar. ■

¹³ Mana, Mən silərni basimən,
 Huddi liq ənqə besiloqan harwa yərni
 baskandək, silərni besip turimən;

¹⁴ Həm qapqurlarningmu kaqar yoli yokaydu,

■ **2:9** Qel. 21:24; Kan. 2:31; Yə. 24:8 □ **2:10** «**Silərni ... kirik yil ... yetəklidim**» — «Misirdin qikix» wə «Qel-bayawandiki səpər» boyiqə ular qel-bayawanda kəp kətim Hudaqa itaətsizlik, asiylikmu qilōan. Hudaning xu künlərdə ularni taxliwətmigənliki uning mehri-xəpkitigə intayin zor ispat bərdi wə beridu. ■ **2:10** Mis. 12:51 □ **2:11** «**Nazariy**» — bu adəmlər alaħidə yol bilən (jümlidin xarab iqməy, qaqlirini qüxürməy) waqitlik yaki əmürwayət əzini Hudaqa atap beoixliōan. Xunga ularning yürux-turuxliri həklərgə baqiy dunyani əslitip turatti («Qel.» 6-babni kərüng). ■ **2:12** Am. 7:12, 13

Palwan öz küqini ixlitəlməydu,
Zəbərdəs batur öz jenini kütquzalmaydu.

¹⁵ Okyani tutquqi tik turalmaydu;

Yəltapan qaçalmaydu,
Atqa mingüqi öz jenini kütquzalmaydu.

¹⁶ Palwanlar arisidiki əng jigərlik baturmu
xu künidə yalingaq keçip ketidu, — dəydu
Pərwərdigar.

3

Hər bir ixning səwəbi bardur

¹ Pərwərdigar silərnə əyibləp eytkən bu söz-
kalamni anglanlar, i İsrail baliliri,
Yəni Mən Misir zeminidin elip qıqaroqan bu
pütkül jəmət: —

² «Yər yüzidiki barlıq jəmətlər arisidin pəkət
silərnə tonup kəldim;
Xunga üstünqlaroqa barlıq kəbihlikliringlarning
jzasini qüxürimən». □

Hitab həm muhakimə

³ İkki kixi bir niyəttə bolmisa, qandaqmu billə
mangalisun?

⁴ Oljisi yok xir ormanda hərkirəmdü?

□ **3:2 «Yər yüzidiki barlıq jəmətlər arisidin pəkət silərnə tonup kəldim; xunga üstünqlaroqa barlıq kəbihlikliringlarning jzasini qüxürimən»** — demək, Huda insanlarəqa ata kıləqan alahidə imtiyazlarning hər biri özige has alahidə jawabkarlıqini əzi bilən billə elip kelidu.

Arslan heqnemini almioqan bolsa uwisida huwlamdu?□

5 Tuzakta yemqük bolmisa kux yergä yikilamdu?

Aloqudäk nersä bolmisa, kismak yerdin etilip qikamdu?

6 Xähärdä *agah*, kaniyi qelinsa, hëlq korkmamdu?

Pärwärdigar kilmioqan bolsa, xähergä yamanlik qüxämdü?■

7 Rëb Pärwärdigar Öz kulliri bolqan pəyoqəmbərlərgə awwal axkarilimay turup, U heq ix kilmaydu.□

8 Xir hərkirigən tursa, kim korkmaydu?

Rëb Pärwärdigar söz kילוanda, kim *Uning*

□ 3:4 «**Oljisi yok xir ormanda hərkirämdü? Arslan heqnemini almioqan bolsa uwisida huwlamdu?**» — xirlar ikki əhwalda hərkiräydu. (1) nixan kילוan owni korkkitip kozuktäk katurup koyux üqün; (2) ow-oljini aloqandin keyin baxka yirtkuq haywanlarqə: «Bu meningki, uningqə qekilma» döp agahlandırux üqün. Bizningqə muxu yərdə bəlkim birinçi mumkinqilikni bildüridu (8-ayətni kəring). Heqbolmioqanda Israilqə «ahirkı dəkikə», yəni towa kilixkə əng ahirkı pürsət kəldi; towa kilmisanglar Pärwärdigar xirdək silərnı Öz owı kildu, degənlik bolsa kerək. ■ 3:6 Yəx. 45:7; Yioq. 3:37, 38 □ 3:7 «**Rëb Pärwärdigar Öz kulliri bolqan pəyoqəmbərlərgə awwal axkarilimay turup, U heq ix kilmaydu**» — bu ayət Hudaning kילוan barlık ixliridiki intayin muhım bir prinsipni kərsitidu. Baxkığə ipadilisək: — «Rëb Pärwärdigar kilmakçi bolqan ixlirida, Öz kulliri bolqan pəyoqəmbərlərgə aldi bilən bexarət bərməy kəlmaydu».

bexaritini yetküzməy turalaydu?□

Huda Israilni qorxaydigan düxmən bolup qaldi •••• «U burulupla ularning düxmini boldi» {3:9-4:16}

⁹ Axdodtiki qəl'ə-ordilarda,
Xundaqla Misirdiki qəl'ə-ordilarda elan qilip: —
«Samarıyə taqliri üstidə yioqilinglar,
Uning otturisdiki zor qiyqas-sürənlərni,
Uning iqidiki jəbir-zulumlarni kərüp bekinglar»
— dənglar.□

¹⁰ — Ular hək ix qilixni bilməydu — dəydu
Pərwərdigar,

□ **3:8 «Xir hərkirigən tursa, kim qorqmaydu? Rəb Pərwərdigar söz qiloqanda, kim Uning bexaritini yetküzməy turalaydu?»** — bu jümligə qarışanda «xir» tehi owni tutmişan ohxaydu — Towa qilixqa azraqqa waqit qaldi (4-ayətni qayta kərüng). □ **3:9 «Axdodtiki qəl'ə-ordilarda ... elan qilip: — «Samarıyə taqliri üstidə yioqilinglar, uning otturisdiki zor qiyqas-sürənlərni, uning iqidiki jəbir-zulumlarni kərüp bekinglar»** — bu söz bəlkim uni angliqan Samariyədiki həkümदारlaroqa həm baylaroqa bək eoqir kəlgən boluxi mumkin. Huda qandaqmu Axdodtiki «butpərəs, kapir» Filistiylərni (həm Misirliklarni) muxu həkümदारlarning Öz puqralirioqa qiloqan jəbir-zulmlirini kərüxkə, yurtning kətürgən dad-pəryadlirini anglaxqa təkliq qilsun? «Qiyqas-sürənlər» bolsa ikki bisliq söz — (1) yurtning dad-pəryadlirini; (2) qorxiwaloqan düxmənlərdin qorqux tüpəylidin kətürülgən qiyqas-sürənlərni bildüridu (11-ayətni kərüng).

— Ular ordiliriya zulum-zorawanlik bilən tarti-waloqanlirini həm oljilarni juqlioquqilar!□

11 Xunga Pərwərdigar mundak dəydu: —

«Mana bir yaw! U zeminni qorxiwalidi!

U mudariəngni elip taxlaydu,

Qəl'ə-ordiliring bulang-talang kilinidu.

12 Pərwərdigar mundak dəydu: — Padiqi xirning aqzidin qoyning ikki putini yaki kulikining bir parqisini kutkuzup aloqandək,

Samariyidə olturoqan Israillarmu xundak kutkuzulidu,

— Xəhərdə pəkət kariwatning bir burjiki,

Diwandiki bir parqə Dəməxk libasila qalidu!□

13 — Anglanglar, Yakupning jəmətidə guwahlik beringlar,

— dəydu Rəb Pərwərdigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Huda,□

14 — Mən Israilning asiyliklirini öz bexioqa quxürgən künidə,

□ **3:10 «Ular ordiliriya zulum-zorawanlik bilən tarti-waloqanlirini həm oljilarni juqlioquqilar!»** — bu bəlkim ikki bislik səz bolup: — (1) həkumdarlar həqlərnə bozək kilix arkilik əzlrigə olja toplioqan; (2) ular xundak kiləqanlikidin, bu buliwaloqan haram oljisi ahirida öz bexioqa duxmənlərnəng zulumliri, bulangqilikliri bolup quxidu. □ **3:12 «Samariyidə olturoqan Israillarmu xundak kutkuzulidu, — xəhərdə pəkət kariwatning bir burjiki, diwandiki bir parqə Dəməxk libasila qalidu!»** — muxu ayətning ikkinqi kisməning tərjəmiliri hərhil, birək omumiy mənisi bir-birigə yəkin kelidu. Samariyədikilərnəng onqda yetip əyx-ixrətlik turmuxida ixlətkən buyumliridin nəhayiti az bir kismi qəlip qalidu. □ **3:13 «Anglanglar, Yakupning jəmətidə guwahlik beringlar,...»** — bu Hudaning həliqə tehiqə «butpərəs, kapir» boləqan Ax-dodtikilərgə qiloqan səzi.

Bəyt-Əl xəhiring qurbangahlarınimu jazalaymən;

Qurbangahning burjəkliridiki münggüzlər kesiwetilip yərgə qüxürüldü.□

¹⁵ Mən «Kixlik Saray» wə «Yazlik Saray»ni birakla uruwetimən;

Pil qixi öylərmu yökilip ketidu,

Kəpligən öylər tügixidu, — dəydu Pərwərdigar.□

4

Samariyədiki ayallarəqə wə pütkül ahaligə boləqan aqaqlar

¹ I Baxandiki inəklər, Samariyə teqida turup, namratlarni harlawatqan, miskinlərni eziwatqanlar, Hojiliriəqə: «*Xarabni* elip kelinglar, biz iqimiz» dəydiəqanlar,

□ **3:14 «Bəyt-Əl xəhiring qurbangahlarınimu jazalaymən; qurbangahning burjəkliridiki münggüzlər kesiwetilip yərgə qüxürüldü»** — bexarəttin 150 yil ilgiri «Yəroboam I», İsrail (ximaliy padixahlik)ning tunji padixahı Bəyt-Əl xəhirdə bir kalisiman butni yasap, uni «Pərwərdigar Hudayimiz» dəp atap, uning aldiəqə bir qurbanlik supisini (qurbangah) yasioqan. Amosning sözigə qariəqanda bu qurbangahning yenioqə heli kəp qurbangahlar qoxup selioqan. Qurbangahning hər tət burjəkligə bir münggüz bekitilgən.

□ **3:15 «Mən «Kixlik Saray» wə «Yazlik Saray»ni birakla uruwetimən»** — «kixlik saray», «yazlik saray» padixah dəm alidiəqan jaylar bolsa kerək. «Kəpligən öylər» — qariəqanda kəpligən adəmlər kəmbəəqəl bolup makansiz qaloqan. Xu waqitlarda, baylar kəp öylərni saləqan.

Bu sözni anglanglar: —□

² Rəb Pərwərdigar Əz pak-mukəddəsliki bilən kəsəm iqqənki,

Mana, bexinglarəğa xundaq künlər qüxiduki,

U silərni ilməklər bilən,

Nəsinglarni qanggaklar bilən elip ketidu.□

³ Həm silər *ayallar* hərbinglar sepilning xoraliridin kişilip ötüp,

Udul mengip tikiwetisilər;

Wə silər Hərmən tərəpkə qerüwetisilər, — dəydu Pərwərdigar.□

⁴ Əmdi Bəyt-Əlgə kelinglar, asiqlik qilinglar!

Gilgaldimu asiqlikni kəpəytinglar!

Ətigəndə qurbanliqliringlarni,

Hər üqinqi küni silərnin «ondin bir» ülüx əxriliringlarni elip kelinglar.□ ■

⁵ «Təxəkkür qurbanliqi»ni hemirturuq bilən billə köydürünglar —

□ **4:1 «Baxandiki inəklər»** — bu «inəklər» Samariyədiki baylarning qız-ayallirini kərsitidu. Baxan bolsa semiz, saqlam kaliliri bilən dangki qıqqan rayon. □ **4:2 «Mana, bexinglarəğa xundaq künlər qüxiduki, U silərni ilməklər bilən, nəsinglarni qanggaklar bilən elip ketidu»** — Samariyə həlki ahirida Asuriyə padixahəğa əsirgə qüxidu; Asuriyə padixahəğinin əsirlərnin kalpukliridin ilməkni ötküzüp ularni yetəkləydiəğan rəhimsiz aditi bar idi.

□ **4:3 «Wə silər Hərmən tərəpkə qerüwetisilər»** — «Hərmən» bizgə hazır naməlum bir xəhər. □ **4:4 «Əmdi Bəyt-Əlgə kelinglar, asiqlik qilinglar! Gilgaldimu asiqlikni kəpəytinglar!»** — Beyt-Əl wə Gilgal (xundaqla ximaliy tərəptə «Dan» xəhiri, jənubiy tərəptə Bəər-Xeba xəhiri) həklər kəp ziyarət qilidiəğan but tawapğahı idi. ■ **4:4** Həox. 12:12

□ **4:1 «Baxandiki inəklər»** — bu «inəklər» Samariyədiki baylarning qız-ayallirini kərsitidu. Baxan bolsa semiz, saqlam kaliliri bilən dangki qıqqan rayon. □ **4:2 «Mana, bexinglarəğa xundaq künlər qüxiduki, U silərni ilməklər bilən, nəsinglarni qanggaklar bilən elip ketidu»** — Samariyə həlki ahirida Asuriyə padixahəğa əsirgə qüxidu; Asuriyə padixahəğinin əsirlərnin kalpukliridin ilməkni ötküzüp ularni yetəkləydiəğan rəhimsiz aditi bar idi. □ **4:3 «Wə silər Hərmən tərəpkə qerüwetisilər»** — «Hərmən» bizgə hazır naməlum bir xəhər. □ **4:4 «Əmdi Bəyt-Əlgə kelinglar, asiqlik qilinglar! Gilgaldimu asiqlikni kəpəytinglar!»** — Beyt-Əl wə Gilgal (xundaqla ximaliy tərəptə «Dan» xəhiri, jənubiy tərəptə Bəər-Xeba xəhiri) həklər kəp ziyarət qilidiəğan but tawapğahı idi. ■ **4:4** Həox. 12:12

Silər «halis qurbanliklar»inglarni jakarlap mah-
tinip yürünglar;

Qünki bundak kılıxka amraksilər, i Israillar! —
däydu Rəb Pərwərdigar. □ ■

⁶ «Mən həmmə xəhərliringlarda «qixning paki-
zliki»ni qüxürdüm,

Həmmə yeringlarda silərnı ax-nanoqa bolıan
hajətmən kıldım;

Bırak silər yənıla yenimoqa kaytmidinglar, —
däydu Pərwərdigar; □

⁷ Hısolıqa üq ayla qalıan bolsımu, silərdın
yamıurnı tartıwelıp bərmıdım;

Bır xəhər üstıgə yamıur yaıdurdım,

Yənə bır xəhərgə yaıdurıdım;

Bır parqə yər üstıgə yamıur yaıdı;

Yənə bır parqə yər yamıursız qasıjırıp qaldı;

⁸ Xuning bilən ikki, üq xəhərning *puqralırı* su
tıləp baxka bır xəhərgə ələngxıp bardı,

□ **4:5 «Təxəkkür qurbanliki»ni hemirturuq bilən
billə köydürünglar** — qurbanliklarnı hemirturuq salıan
nərsilər bilən billə sunuxka qət'iy bolımaytı («Law.» 2:11).
**«Silər «halis qurbanliklar»inglarnı jakarlap mahtınıp
yürünglar; qünki bundak kılıxka amraksilər, i Israillar!»**
— 4- həm 5-ayəttə eytilıan qurbanliklar həmdə hər kixning
kirimidin «öndin biri»ni hər üq yilda Hudaıa atıp beııxlıxi,
əslidə Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən qanunda bekitilgənidi.
Bırak Israillar hazır bularnı öz butlırııa atıp beııxlatatıdu.
Əsli hemirturuq selıp qılınıan ax hədıyələrnı qurbanliklarıa
qoxup sunux mən'i qılınıanıdı. Bu səzlərgə qarııanda ular
muxu paalıyətlərdə əzlırını heli «təkwadar» kərsətməkqi
bolup, «ihtıyariy qurbanlik»larnı kəp qılınan ohxaydu. ■ **4:5**
Law. 2:1, 15; 7:13 □ **4:6 «Mən həmmə xəhərliringlarda
«qixning pakızlıkı»ni qüxürdüm** — demək ularıa yegüdək
nərsə yök.

Lekin qanmidi;

Birak siler yenimoqa yanila kaytmidinglar, —
daydu Pərwərdigar;

⁹ Mən siləni judun həm hal apiti bilən urdum;
«Oʻajilioquqi kurt»lar nuroʻunliqan beoinglar,
üzümzarliringlar, ənjür dərəhliringlar həm
zəytün dərəhliringlarni yəp kətti;

Birak siler yenimoqa yanila kaytmidinglar, —
daydu Pərwərdigar; □ ■

¹⁰ Mən aranglaroqa Misiroqa qūxūrūlgən
apətlərdək apətni əwəttim;

Yigitliringlarni kiliq bilən əltürgūzdum,

Atliringlarni olja boluxka koyuwəttim;

Mən qarargahinglardin *jasətləring*
sesiqqilikini purutuwəttim,

Uni dimioinglaroqimu kirgūzdum,

Birak siler yenimoqa yanila kaytmidinglar, —
daydu Pərwərdigar; □

¹¹ Mən aranglardin bəziləni Huda Sodom wə
Gomorra xəhərlirini ərūwətkinidək ərūwəttim,
Xuning bilən siler ottin tartiweliqan bir ququla
otundək bolup qaldinglar;

Birak yenimoqa yanila kaytmidinglar, — daydu

□ **4:9 «Mən siləni judun həm hal apiti bilən urdum»** —
«hal apiti» ziraətləring birhil kesili. ■ **4:9** Qan. 28:22; Yo. 1:4

□ **4:10 «Mən aranglaroqa Misiroqa qūxūrūlgən apətlərdək
apətni əwəttim»** — baxka birhil tərjimisi «Mən (əsl) Misiroqa
qūxūrgən waba kesilini əwəttim» (demək, Musa pəyoqəmbər
dəwridə Misiroqa qūxkən wabalarni bexinglaroqimu qūzūrdum)
«atliringlarni olja boluxka koyuwəttim» — baxka birhil
tərjimisi «Ularni (demək, yigitliringlarni) siler buliwəloqan atlar
bilən billə əltürgūzdum».

Pərwərdigar; □ ■

¹² Xunga Mən sanga xundak qilixim kerək dəwatimən, i Israil;

Mən buni sanga qilidioqlanlikim tūpəylidin, Hudaying bilən kəruşükə təyyarlan, i Israil! □

¹³ Qünki mana, taqlarni Xəkilləndürgüqi,

Xamalni Yaratquqi,

Insanoqa əzlrining oy-pikrining nemə ikənlikini Ayan Qiloquqi,

Tang səhərnı qarangoqlulukqa Aylanduroquqi,

Yər yuzidiki yukiri jaylarning üstidə dəssəp yürgüqi dəl Xudur,

Pərwərdigar, samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Huda Uning namidur! □ ■

□ **4:11** «Mən aranglardin bəzilərnı Huda Sodom wə Gommorra xəhərlirini ərəwətkinidək ərəwəttim» — «Mən ... bəzilərnı Huda ... ərəwətkinidək ərəwəttim» — bu yərdə səz qiliwatqan kim? Bizningqə muxu bexarətnı Məsih Əzi bərgən bolsa kerək. ■ **4:11** Yar. 19:24 □ **4:12** «Hudaying bilən kəruşükə təyyarlan!» — gərqə bəlkim waqit-pəyti xunqə keqikkini bilən, Huda yənıla ular bilən kəruşükə təyyar turidu, yənıla (bu həqıqətən adəmni həyran qalduridu) ularoqa mehir-xəpket kərsitixkə təyyar turidu, degənlik bolsa kerək, dəp qaraymız (Təwratta adəttə: «Huda bilən kəruşükə» degən mənıdə). Bıraq bəzi alimlar bu jümlini Hudaning pat arida qüxürıdiaoqlan jazasını kərsitidu, dəp qaraydu. □ **4:13** «Insanoqa əzlrining oy-pikrining nemə ikənlikini ayan qiloquqi» — ıbraniy tilida «Insanoqa uning oy-pikrining nemə ikənlikini...» deyilidu. Xunga baxqa birhil tərijimisi: «Insanoqa əzining (Hudaning) oy-pikrining nemə ikənlikini...». Bıraq biz «uning oy-pikri» degənlik Hudaning oy-pikirlirini əməs, bəlkı adəmlərnıngkini kərsitidu, dəp qaraymız. «Tang səhərnı qarangoqlulukqa aylanduroquqi» — yaki «Qarangoqlulukni tang səhər qiloquqi». ■ **4:13** Nah. 1:3

5

Üq tawarğah toqruluk

¹ I Israil jәмәti, bu sәzni,
Yәni Mән sән toqruluk okuydioğan bir
mәrsiyәni anglap qoy: —

² «Pak kız Israil yikildi;
U qaytidin ornidin turmaydu;
U öz tuprikiqә taxlanoğan,
Uni turoquzup yeligüqi yoktur».

³ Qünki Rәb Pәrwәrdigar mundaq dәydu: —
Israilning ming *lәxkәr* qikқан bir xәhirining yüz
lәxkirila tirik qalidu;

Yüz lәxkәr qikқан bir xәhirining Israil jәмәti
üqün on *lәxkirila* tirik qalidu;

⁴ Qünki Pәrwәrdigar Israil jәмәtigә mundaq
dәydu: —

Meni izdәnglar, һayatқа erixisilәр;

⁵ Bәyt-Әlni izdimәnglar,
Gilgaloqimu barmanglar,
Bәәr-Xebaoqa sәpәр qilmanglar;
Qünki Gilgal әsirgә elinip sürgün qilinmay
qalmaydu,

Bəyt-Əl yokqa qıqıdu. □ ■

⁶ Pərwərdigarni izdənglar, həyatka erixisilər;
Bolmisa U Yüsüp jəməti iqidə ot kəbi partlap, uni
yər ketidu,
Həm Bəyt-Əldə otni eqürgüdək adəm tepil-
maydu.

⁷ I adalətni əməngə aylanduroquqi,
Həkkaniylikni yərgə taxlıoquqilar, □

⁸ Silər Orion yultuz türkümi wə Kəlb yultuz
topini Yaratquqi,
Əlüm kələnggisini tang nuriyə Aylanduroquqi,
Kündüzni qarangoluluk bilən keqigə Aylan-
doroquqi,
Dengizdiki sularni qaqirip, ularni yər yüzigə
Quyoyuqini izdənglar;
Pərwərdigar Uning namidur. ■

⁹ U baturalar üstigə tuyuksiz həlakətni partlitidu,
Istihkam üstigə həlakət qüxüridu.

□ 5:5 «**Bəyt-Əlni izdimənglar, Gilgaləjimu barmanglar, Bəər-Xebağa səpər kılmanglar**» — Bəyt-Əl, Gilgal həm Bəər-Xeba İraillər üçün üç tawabgahka aylanəanidi. Bu üç jayğa berip kurbanlık kılıx qatarlıklar «tawap kılıx» tək «sawablık ix» dəp qaraləan. Bu üç jay İbrahim, İshak, Yakup, Yəxua qatarlık pəyojəmbərlərnin tarixi bilən ziq munasiwətlik boləan jaylardur. Təwratta, bundak «tawap kılıx» ixlirinin həmmisi horapilylik dəp qarilidu. Amos bu yərdə söz oyuni kilidu, «Gilgal əsirgə qüxidu» dəydu. Bu ibraniy tilida «Gilgal galah-galah» degən bilən ipadilinidu. «Bəyt-Əl yokqa qıqıdu» degənnin «Bəyt-Əl «yok» (yokqa barawər boləan) bir butka ohxap qalidu» degən iqki mənisi bar. ■ 5:5 Am. 4:4 □ 5:7 «**I adalətni əməngə aylanduroquqi**» — «əməngə» degən aqqıq bir əsümlük boləaqqa, muxu yərdə adəmlərgə qayoju-həsərətni epkelidəan adalətsizlikni bildüridu. ■ 5:8 Ayup 9:9; 38:31; Am. 9:6

10 Xu *Israillar* xəhər dərwasisida tənbiḥ beridioqanlaroḡa eḡ,

Durus səzləydiqanlardin yirginidu.□

11 Əmdi silər namratlarni ezip,

Ulardin buoḡday «hədiyə»lərni aldinglar!

Oyuloqan taxlardin öylərni saldinglar,

Birəḡ ularda turmaysilər;

Silər güzəl üzümzarlarni bərpa qiloqansilər,

Birəḡ ularning xarabini iqəlməysilər.□ ■

12 Qünki silərning asiylikliringlarning qanqilik kəplükini,

Silərning gunahinglarning qanqilik zor

ikənlikini obdan bilimən;

Ular həkkanıy adəmni ezidu,

Ular para yəydu,

Xəhər dərwasisida miskinlərning həkқini qayriwalidu.

13 Xunga bundəḡ dəwrdə «pəmlik adəm» süküt qilidu;

Qünki u rəzil bir dəwrdur.□

14 Həyat yaxax üqün yamanliқni əməs,

□ **5:10 «Xu Israillar xəhər dərwasisida tənbiḥ beridioqanlaroḡa eḡ,...»** — «xəhər dərwasisi» xəhərdiki aқsaқallar olturidioqan, ərz-dəwalarni anglaydiqan, sorəḡ qilidioqan jay. □ **5:11 «Əmdi silər namratlarni ezip,...»** — ibraniy tilida «Əmdi silər namratlarni dəssəp,...». Bəḡḡa birhil tərјimisi «Namratlardin eḡir ijarə həkқi elip,...». ■ **5:11 Zəf. 1:13** □ **5:13 «pəmlik adəm» süküt qilidu** —

muxu «pəmlik adəm» bəḡkim «öz bihətərliki yəki mənпəətini kəzləp yüridioqan adəm» degən mənide. Yukiriki 10-, 12-ayətni kərüng. Buningoḡa qariqanda, Amos pəyoḡəmbərnin «epi yok» ohxaydu, qünki u op'oḡuқ ḡalda rəzil həkүmdarlaroḡa, baylaroḡa tənbiḥ bərməktə.

mehribanlik-yahxilikni izdanglar;
Xundak bolqanda siler degininglardak,
Samawi qoxunlarning Sərdari bolqan
Pərwərdigar həqiqətən silər bilən billə bolidu.

¹⁵ Yamanliktin nəprətlininglar, mehribanlik-
yahxilikni səyunglar,
Xəhər dərwazisida adalətni ornitinglar;
Xundak qiloqanda Pərwərdigar, samawi
qoxunlarning Sərdari bolqan Huda bəlkim
Yüsüpning qaldisiqə xapaət kərsitər. □ ■

¹⁶ Xunga Pərwərdigar, samawi qoxunlarning
Sərdari bolqan Huda Rəb mundak dəydu: —
«Barlik kəng rəstə-bazarlarda aḥ-zarlar anglin-
idu;
Ular həmmə koqilarda «Way... way!...» dəp
awazini kətüridu;
Ular deḥqanlarnimu matəm tutuxqa,
Aḥ-zarlar kətürgüqi «ustilar»ni yioqlaxqa
qakiridu.

¹⁷ Həm barlik üzümzarladimu aḥ-zarlar
kətürülidu;
Qünki Mən Özüm aranglardin ötöp ketimən» —
dəydu Pərwərdigar. □

□ **5:15 «...Huda bəlkim Yüsüpning qaldisiqə xapaət kərsitər»** — «Yüsüpning qaldisi» ximaliy padixahlik bolqan «Israil»din qalduruloqanlarni kərsitidu. Yüsüptin tərülgən Əfraim wə Manassəhdin Israil iqidiki əng qong qəbililər çiqқан.

■ **5:15** Zəb. 34:14-15; 97:10; Rim. 12:9 □ **5:17 «Mən Özüm aranglardin ötöp ketimən»** — «Mis.» 12:12də, Pərwərdigarning Israiloqa «Mən Misirni kezip ötümən» dəp Misirliklaroqa elüm jazasini yürüzgənligigə ohxax, U hazır **Öz həlki** arisidin «ötöp ketip», Öz jazasini elip baridu.

Pärwərdigarning küni

18 Pärwərdigarning künigə təkəzzar bolıan silərgə way!

Pärwərdigarning küni silərgə qandak aqiwətlərnı kəltürər?

U yorukluk əməs, bəlki qarangoquluk elip kelidu. □ ■

19 U küni birsi xirdin qeqip, eyıqqa uqrap, Andin öyigə kirip, qoli bilən tamoqa yөлəngəndə, Yılan uni qakqandək bir ix bolidu!

20 Pärwərdigarning küni yorukluk əməs, bəlki qarangoqulukla elip kelidu əməsmu?

Uningda pəkət qarangoqulukla bolup, yorukluk heq bolmaydıoqu?!

Bihudə heyət-bayramlar

21 Heytliringlaroqa nəprətlinimən, ulardın bizar boldum,

Ibadət sorunliringlarning purikini purioqum yok. ■

22 Qünki silər Manga «kəydürmə qurbanlıq»lar həm «ax hədiyə»liringlarnı sunup atisanglarmu, Mən ularnı qobul qılmaymən;

□ **5:18 «Pärwərdigarning künigə təkəzzar bolıan silərgə way!»** — Amos dəwridikilər Təwrattiki «Obadiya» həm «Yoel» pəyoəmbərlərnıng yazmılrıdın «Pärwərdigarning küni»ni hata qüxinip, bəlkim «Huda həmmə «kapir əjnəbiy» əllərnı kattıq urıdu, «Hudanın həlki bolıan bizlər» kətürülmiz» degən ırqı, bımənə kəz-qaraxta bolıanıdı. Amos bu kün bolsa, gunahın towa qılmıoan hərбір adəmgə jaza elip kelidu, dəydu.

■ **5:18** Yər. 30:7; Yo. 2:2; Zəf. 1:15 ■ **5:21** Yəx. 1:11; Yər. 6:20

Silərnin**g** bordak malliringlar bilən kılolan «inaklık kurbanlikliringlar»**o**la qarimaymən.

²³ Məndin munajatliringlarning sadalirini epket-inglar,

Qiltarliringlarning küylirini anglimaymən;

²⁴ Buning ornida adalət huddi xarkiratmidək, Həkkaniylik əbədiy akidio**l**an ekimdək dolkunlisun!

²⁵ Silər qəl-bayawandiki kırık yilda kılolan kurbanlik-hədiyilə**r**ni Manga elip kədinglarmu, i Israil jəməti?! ■

²⁶ Bər**h**ək, silər «Sukkot» degən padixahinglar, həm «Kıun» degən butliringlarni, yəni «Yultuz ilahı»nglarni kətürüp mangdinglar!

²⁷ Əmdi Mən silə**r**ni əsir kılıp, Dəmə**x**ktin yiraklar**o**la sürgün kıldurimən,
— dəydu «Samawi koxunlarning Sərdari bol**o**lan Huda» degən nam bilən atal**o**lan Pərwərdigar.

5:25 «Silər qəl-bayawandiki kırık yilda kılolan kurbanlik-hədiyilər**ni manga elip kədinglarmu, i Israil jəməti?!»** — Musa pəyo**q**əmbərnin**g** yetəkqilikidə qəl-bayawanda bol**o**lan dəwrdə, Israillar qəl-bayawanda kurbanliklarni kılıp kəlgən bolsimu, lekin bu ayəttin xuni bilələymizki, ular bu kurbanliklarni **Huda üqün** atio**l**an əməs («Manga elip kədinglarmu?»); bu ixlar pəkə**t**la bir «diniy paaliyət» yusunida elip berilo**l**an, halas. ■ **5:25** Ros. 7:42

5:26 «Bərh**ək, silər ... «Yultuz ilahı»nglarni kətürüp mangdinglar!»** — püt**k**ül ayətnin**g** tə**j**imiliri kəp hil. Bira**k** asasiy mənisi oh**x**ax, Israil Musa pəyo**q**əmbər dəwridin tartip kənglidiki butpərəslikni he**q** taxlimio**l**an. Ayəttə eytil**o**lan butlar asasən Mesopotamiy**e**, yəni Babil rayonidiki butlardur. Xunga Hudaning ular**o**la beridio**l**an jazasi (27-ayət) ularni Babil**o**la əsir kıldurup, xu yərgə sürgün kılduruxt**in** ibarət bol**id**u.

6

Israilning hākim-hākūmdarlirioḡa way!

¹ I Zionda hatirjəm olturoḡanlar hēm Samariyē teḡioḡa tayinip aman-esən yaxioḡanlar!

I əllərning kattisining ərbabliri!

Israil jəməti silərni izdəp kelidu —

— Silərning ḡalinglaroḡa way!■

² *Silər həlkḡə:* — «Kalnəḡ xəḡirigə berip kərūnglar;

Xu yərdin «büyük Hamat» xəḡirigə beringlar,
Andin Filistiyələrninḡ xəḡiri Gatḡa qūxūp beḡinglar;

Bular silərning ikki padixahliḡinglardin əwzəlmü?

Ularning qeḡrisi silərningkidin kəngmü?» — *dəp mahtinip səzləysilər.*□

³ I yaman künni keḡiktürməkḡi bolḡanlar!

■ **6:1** Mis. 19:5; Yər. 2:3 □ **6:2 «bular silərning ikki padixahliḡinglardin əwzəlmü?»** — «ikki padixahliḡ» — birinḡisi ximaliy padixahliḡ — Israil, paytəhti Samariyē; ikkinḡisi jənubiy padixahliḡ — Yəḡuda, paytəhti Yerusalem. «Silər həlkḡə:... mahtinip səzləysilər» degən səzlər əslidiki tekistə yoḡ. Bu ayəttə aydinglaxturuxḡa tēḡixlik bir məsilə bar: — ayəttiki səzlərni Amos eytḡanmü yaki Samariyədiki əmirilər Samariyəninḡ bihətərliki toḡruluk mahtinip eytḡanmü? Bizningḡə Samariyədiki əmirilər eytḡan boluxi kerək; qūnki əḡər pəyoḡəmbər aḡahlandurux tərizidə soriḡan bolsa, soalinḡ əksiḡə soriḡan bolatti, — Yəni «Bu xəḡərlər silərning ikki padixahliḡinglardin ajizmü?» dəp soriḡan bolatti. Xunga bu səzlərni ḡoxtuḡ. Bu üç xəḡərning hēmmissi düxmənning ḡujumiḡoḡa duḡ kelip, andin oḡulioḡan bolsa kerək — birḡ ḡaziroḡiqə bu ixlar toḡruluk tarihiy hatirilər yoḡ.

Silər jəbir-zulumning həkümranlığını ornitip,
uni özünqlarəya yəkin qılməqəi bolisilər,■

⁴ Pıl qixida nəxixləngən kariwatlar üstidə
yatisilər,

Diwanlıringlar üstidə kerilip yatisilər,

Pada topidin pəhlanlarni,

Kala qotanlıridin mozayni tallap yəysilər,

⁵ Qiltar ahangioya təngkəx qilip eytisilər,

Dawuttək özünqlarəya sazlarni ijad qilisilər,■

⁶ Xarabni qiniləp-qiniləp iqisilər,

Özünqlarəya sərhil maylıq ətirləni sürisilər,

— Biraq kənglünqlar Yüsüp jəmətining ziyan-
zəhmiti üçün heq azablanmaydu!■

⁷ Xunga ular tunji əsirgə qüxkənlər arisida
əsirgə elinidu;

Kerilip yatqanlarning əyx-ixriti ahirlixidu.□ ■

⁸ Rəb Pərwərdigar Əz həyati bilən kəsəm
qiloqanki,

— dəydu Pərwərdigar, samawi qoxunlarning
Sərdari boləqan Huda,

— Mən Yəqubning oqururidin bizar boldum,

Uning orda-istihkamliridin nəprətlinimən;

Mən bu xəhəni, xundakla uningdiki həmmini
düxməngə təngla ötküzüp berimən;

⁹ Wə əməlgə axuruliduki,

■ 6:3 Əz. 12:27; Am. 5:18 ■ 6:5 Yəx. 5:12 ■ 6:6 Yəx.
5:11,12 □ 6:7 «Xunga ular tunji əsirgə qüxkənlər arisida
əsirgə elinidu; kerilip yatqanlarning əyx-ixriti ahirlixidu»

— tarixiy məlumatlarda qarışanda, Asuriyə imperiyəsi məlum
bir yurtqa təjavuz qiloqanda, awwal xu yurttiki mətiwərləni
əsir qilip epketix aditi bar idi. ■ 6:7 Yəx. 5:13

Bir oʻyda on adəm bolup qalsa, bu onəylənmu əlidu.□

¹⁰ Əgər məlum bir əlgüqining tuoʻqini, yəni əlgüqining jəsitini kəydürüxkə məs’ul kixi ustihanolarni kətürüp oʻydin qikiwetip, oʻy iqidiki yənə birsidin:

— «Kəxingda yənə birsi barmu?» dəp sorisa, u «Yok» dəydu,

Andin tuoʻqini yənə: «Süküt! Pərwərdigarning namini tiloʻa eliximizə bolmaydu!» — dəydu.□

¹¹ Səwəbi, Pərwərdigar buyruq güxüridu,

Wə qong əyni parə-parə kiliwetidu,

□ 6:9 «Bir oʻyda on adəm bolup qalsa, bu onəylənmu əlidu» — 5:3ni kərung. □ 6:10 «məlum bir əlgüqining tuoʻqini...» — ibranij tilida «məlum bir əlgüqining taʻqisi...». «... Jəsitini kəydürüxkə məs’ul kixi ustihanolarni kətürüp oʻydin qikiwetip, oʻy iqidiki yənə birsidin: — «kəxingda yənə birsi barmu?» dəp sorisa, u «yok» dəydu, andin tuoʻqini yənə: «süküt! Pərwərdigarning namini tiloʻa eliximizə bolmaydu!» — dəydu» — Yəhudij həlki adəttə jəsətləni kəmidu, «jəsətni kəydürüx»ni əq kəridu. «Jəsitini küydürüx» degən ix ularning bexioʻa nahayiti eoʻir apət güxidioʻanlikini kərsitidu; xuning bilən ularning jəsətləni kümüxkə kət’iy waqti qikmaydu, deməkqi. Xunga bu bexarət Samariyəning nahayiti jiddi, beqarə əhwalə qüxidioʻanlikini kərsitidu. Uning üstigə, jəsət oʻyda uzunoiqə turoʻan — həzir pəkət «ustihanolar»la qaloʻan. Həyat qaloʻan kixilər xundak kərkiduki, ular Pərwərdigarning namini eytxkimu petinalmaydioʻan bolup qalidu. Kizik bir ix xuki, uzundin tartip, bolupmu Yerusalemning Əysa Məsihning oʻlümidin keyinki wəyran kilinixidin keyin, Yəhudijlar «Yəhəwəh» (Pərwərdigar) degən isimni ixlitixkə petinalmaydu.

Kiçik öynimu çak-çekidin yerip çekiwetidu. □

¹² Atlar tax üstidə çapalamdu?

Adəmlər axu yərnı kalılar bilən aqđuralamdu?

Birağ silər adalətnı ət süyigə,

Həkkaniylikning mewisini əməngə
aylanduroqansilər — □ ■

¹³ — Yoğ bir nərsidin xadlinip kətkənsilər,

«Əz küqimizgə tayinip kudrətkə igə boləqanmız»

— degənsilər. □

¹⁴ Qünki mana, i Israil jəməti,

— dəydu Pərwərdigar, samawi qoxunlarning

Sərdari boləqan Huda,

— Mən silər bilən qarxilixidioqan bir əlni
turoquzimən;

Ular Hamat xəhirining dawinidin Arabah
ekimioiqə silərni harlaydu. □

7

Amosning dualiri — Hudaning qarari

□ **6:11 «Pərwərdigar... qong öyni parə-parə kiliwetidu, kiçik öynimu çak-çekidin yerip çekiwetidu»** — həkim-hökümdarlarning, əmədlərlarning gunahliri haman baxkılarnı öz gunahlirioğa qetildurup qoyidu; xu wəjidin «kiçik öylər»mu jazağa uğrap ketidu. □ **6:12 «...adalətnı ət süyigə, həkkaniylikni əməngə aylanduroqansilər»** — muxu ibarining mənisı 5-bab, 7-ayətning mənisigə ohxaxtur. ■ **6:12** Am. 5:7 □ **6:13 «Yoğ bir nərsə»** — bizningqə, xühşisizki, ularning butlirini kərsitidu. Pütkül ayətning baxқа birhil tərijimisi: ««Lo-dəbar xəhirini elip xadlanəqaniduk, Karnaim xəhirinimu öz küqimizgə tayinip alduqqu?» — degənsilər». □ **6:14 «Mən silər bilən qarxilixidioqan bir əlni turoquzimən»** — «bir əl» Asuriyə imperiyəsini kərsitidu.

¹ Rəb Pərwərdigar mangu kərsəttiki —
Keyinki ot-qəp bax tartқан waktida, mana U
qekətkiləni yasidi (bu padixah əzigə ot-qəp
oroqandin keyinki, ikkinqi kətimlik ot-qəp əskən
wakit idi) □

² həm xundaq boldiki, qekətkilər zemindiki ot-
qəpni qaldurmay yəwətkəndin keyin, mən: —
«I Rəb Pərwərdigar, ətünüp qalay,
kəqürgəysən! Yaqup qandaqmu qidiyalaydu? U
kiqik tursa!» — dedim.

³ Pərwərdigar əmdi undaq kilixtin yandi: «Əmdi
undaq bolmaydu» — dedi Pərwərdigar.

⁴ Rəb Pərwərdigar mangu kərsətti —
Mana, Rəb Pərwərdigar *həlki* bilən kürəx kilixqa
otni qaqirdi;
Ot hətta qongkur dengiznimu kurutti,
Miras bolqan zeminnimu yəp kətti;

⁵ Əmdi mən: —
«I Rəb Pərwərdigar, ətünüp qalay, tohtioqaysən!
Yaqup qandaqmu qidiyalaydu? U kiqik tursa!»
— dedim.

⁶ Pərwərdigar xundaq kilixtin yandi: «Əmdi
undaq bolmaydu» — dedi Rəb Pərwərdigar.

⁷ Əmdi U mangu *mundaq bir ixni* kərsətti —
Wə mana, Rəb tik əlqigüq yip bilən kopuruloqan
tam tüwidə,
Qolida tik əlqigüq yipni tutqiniqə turatti;

□ **7:1 «Rəb Pərwərdigar mangu kərsəttiki — keyinki ot-qəp bax tartқан waktida, mana u qekətkiləni yasidi...»** — bu ixni (xundaqla -4-, 7- wə 8:1-ayəttiki ixlarnimu) Amos bexarətlilik oqayibanə kərünüxtə kərgən bolsa kerək. Qünki 3-, 6-ayəttə Pərwərdigar «bundaq ixtin» yanidu.

⁸ wə Pərwərdigar məndin: —
 «Amos, nemini kərdung?» dəp soridi.
 Mən: «Tik əlqigüq yipni» — dedim.
 Rəb: «Mən yənə Öz həlkim İsrail otturisiqə
 tik əlqigüq yipni tikləymən; Mən yənə ularni
 jazalimay ətüp kətməymən;
⁹ Həm İshakning «yukiri jayliri» həlak bolidu,
 İsrailning tawapgaħliri wəyran kəlinidu;
 Yəroboam jəmətigə kiliq bilən hujum kəlixkə
 ornumdin turimən» — dedi.□

*Amosning butpərəslərnin tawapgaħi bolup
 qaloqan Bəyt-Əldning kaħini, yəni «ximaliy
 padixahlik» İsrailning «bax kaħini» Amaziya
 bilən boloqan kūruxi*

¹⁰ Xuning bilən Bəyt-Əldiki kaħin Amaziya İsrail
 padixahı Yəroboamoqə həwər yollap: —
 «Amos İsrail jəməti arisida turupmu siligə
 suyikəst kildi; zemin uning kəloqan barlik
 gəplirini kətürəlməydu.

¹¹ Qünki Amos: — «Yəroboam kiliqta əlidu,
 İsrail əsirgə elinip öz zeminidin sürgün bolmay
 qalmaydu!» — dəydu» — dedi.□

□ **7:9 «İshakning «yukiri jayliri» həlak bolidu»** — «yukiri jaylar» taq qoqkəliri katarlik jaylarda Hudaqə kurbanlik kəlix əslidə Musa pəyoqəmbərgə qūxürülgən kanunda mən'i kəlinoqanidi. Xundaqtimu, İsrail həm Yəhədadikilər heli burunla taq qoqkəliri üstidə Pərwərdigarqə kurbanlik kəlip ibadət kəlixkə baxliqanidi. Keyin ular muxu «yukiri jaylar»da butkə qoqunuxkə baxlidi. □ **7:11 «Qünki Amos: — «Yəroboam kiliqta əlidu, İsrail əsirgə elinip öz zeminidin sürgün bolmay qalmaydu!» — dəydu»** — əməliyətə Amos: — «Pərwərdigar Yəroboamning **jəmətigə** kiliq bilən hujum kəlidu» — degənidi (9-ayət).

¹² Andin Amaziya Amosqa: — Həy aldin kərgüqi! Bəs, yoqal, Yəhuda zeminiya qaç, axu yərdə bexarət berip, xu yərdə nan tepip yə!

¹³ Birəq Bəyt-Əldə yənə bexarət bərmə; qünki u padixahning tawapgaği, xahlıq əydu, — dedi.□

¹⁴ Amos Amaziyağa jəwab berip mundaq dedi:

— «Mən əsli pəyqəmbər əməs idim, yəki pəyqəmbərnin oqlimu əməsmən; bəlki mən bir qarwiqi, xundaqla erən dərəhlirinin mewisini tərgüqi idim.

¹⁵ Birəq pada bekiwatқан qeəqimda Pərwərdigar meni Əz ilkiğə aldi wə mənğa: «Barəqin, həlqim Israilğa bexarət bər» — dedi.

¹⁶ Əmdi, i Amaziya, Pərwərdigarning səzigə kulaq sal! Sən mənğa: «Israilni əyibləydiğan bexarətləni bərmə, Ishaq jəmətini əyibləydiğan səzləni eytma», dedin.■

¹⁷ Xunğa Pərwərdigar mundaq dəydu: —

«Sening ayaling xəhərdə pahixə bolidu, oqlul-qizliring kiliq bilən kirilidu wə zemining əlqəx tanisi tartilixi bilən parqilinidu; sən napak bir zeminda əlisən; wə Israil əsirgə elinip əz zeminidin sürgün bolmay qalmaydu».

8

Kelidigan jazalar

□ **7:13** «Bəyt-Əldə yənə bexarət bərmə; qünki u padixahning tawapgaği» — «padixahning tawapgaği» ibraniy tilida «padixahning «mukəddəs jay»i» deyilidu.

■ **7:16** Əz. 21:7

1 Rəb Pərwərdigar manga mundak bir ixni kərsətti; mana, bir sewət yazlık mewə.□

2 Andin U məndin: Amos, nemini kərdung? — dəp soridi.

Mən: «Bir sewət yazlık mewini» — dedim.

Pərwərdigar manga: Əmdi həlkim Israiloqa zawal yətti; Mən yənə ularni jazalimay ətüp kətməymən, — dedi.□

3 — Xu küni ordidiki qızlarınq nahxiliri qiya-qiyalaroqa aylinidu, — dəydu Rəb Pərwərdigar; — Jəsətlər kəp bolidu; ular jay-jaylarda sirtka taxlinidu. Süküt!□

4 Buni anglanglar, həy miskinlərni əzgüqilər, Zemindiki ajiz məminlərni yəkatmaqci boləqanlar —□

5 «Axlıqimizni satmaqci iduk, yengi ay qağanmu ahirlixar,

Buqday yaymisini aqattuk, xabat küni qağan tügər?» — dəydiəqanlar,

— Xundakla «əfaḥ»ni kiqik kəlip, «xəkəl»ni qong elip,

□ **8:1 «Rəb Pərwərdigar manga mundak bir ixni kərsətti; mana, bir sewət yazlık mewə»** — bu ixni (həm 7-bab, 4-, 7-ayəttiki ixlarnimu) Amos bexarətlik oqayibanə kərünüxtə kərgən boluxi mumkin. □ **8:2 «Mən: «bir sewət yazlık mewini» — dedim. Pərwərdigar manga: Əmdi həlkim Israiloqa zawal yətti... — dedi»** — ibraniy tilida «yazlık mewə» bilən «zawal» degən sözlər bir-birigə ohxap ketidu. □ **8:3 «Jəsətlər kəp bolidu; ular jay-jaylarda sirtka taxlinidu. Süküt!»** — demək, xu qəqda matəm tutqanda, awaz qikirixka bolmaydu. □ **8:4 «Həy miskinlərni əzgüqilər...»** — baxka birhil tərjimisi «Həy, miskinlərni yutuwaləqular...».

Aldamqilik üqün tarazini yaloqan qiloqanlar! □ ■

⁶ — Namratlarni kümüxkə,
Miskin adəmnı bir jüp qorukqa setiwalmakqı
boloqanlar,

Buqdayni süpüründisi bilən qoxup satmakqı
boloqanlar! ■

⁷ Pərwərdigar Yaqubning oqururi bilən xundak
qəsəm kıldiki,

— Bərhək, Mən hərgiz ularning qiloqanliridin
heqbirini untumaymən! □

⁸ Zemin bu ixlardın təwrinip kətməmdü?

Wə uningda turuwatqanlarning həmmisi

□ **8:5 «Axliqimizni satmakqı iduk, yengi ay qaqanmu ahirlixar, buqday yaymisini aqattuk, xabat küni qaqan tügər?»** — «yengi ay» künidə həm «xabat küni» (xənbə küni)də Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən qanun boyiqə dəm elix kerək idi. Əmdi bu kixilər aqkəzlüktin dəm elixqimu narazi idi. Xundak bolupla qalmay, ular buqdayni əlqəydiqan kürini kiqik, tənggilərnı jinglaydiqan taraza texini qong qilip həqlərnı aldaydu (keyinki izahatni kəring). «**«əfah»ni kiqik qilip, «xəkəl»ni qong elip,..»** — «əfah» həjim birliki, «xəkəl» pulning yaki eqirliqning birliki idi. Bir «əfah» (yaki «kürə») 40 litrqə, bir «xəkəl» («miskəl») 14 gram kelidu. Bu toluq ayət sodigərlərnıng addiy puqralarnı əlqəm birlikliridin paydilinip, qaqatı-sokti qiliwatqanliqini kərsitidu. ■ **8:5** Hox. 12:8

■ **8:6** Am. 2:6 □ **8:7 «Pərwərdigar Yaqubning oqururi bilən xundak qəsəm kıldiki,..»** — bəzi alimlar: ««Yaqubning oqururi bilən» degənnı «Yaqubning pəhri bilən», demək «Yaqubning pəhri boloqan Huda bilən» dəp qüxinidu. Biraq 6-bab, 8-ayət boyiqə Huda «Yaqubning oqururi» yaki «Yaqubning pəhri»gə eq idi. Adəttə qəsəm iqixtə qəsəm qiloquqilar nahayiti muqim, əzgərməs bir nərsə bilən qəsəm iqidu; Hudaning «Yaqubning oqururi bilən» qəsəm iqixi bolsa intayin kinayilik gəp, «Yaqubning oqururi»ning heq əzgərməs, nahayiti jahil ikənlikini puritidu.

matəm tutmamdu?

U Nil dəryasidək ərlep ketidu,

U Misir dəryasidək ərəkəxləp, andin qəküp ketidu.□

⁹ Xu küni xundak əməlgə axuruliduki, — dəydu Rəb Pərwərdigar,

— Quyaxni qüxtə patkuzimən,

Zeminni xu oquq kündə qarangoqulaxturimən.

¹⁰ Həytliringlarni musibətkə,

Həmmə nahxiliringlarni aq-zarlaroqa aylanduriwetimən;

Həmmə adəmning qatriki üstini bəz rəht bilən orioquzimən,

Hər bir adəmning bexida taqirlik pəyda kilimən;

Bu matəmni yəkkə-yeganə bir oqulning matimidək,

Həytning ahirini dərd-ələmlik bir kün kiliwetimən.□

Sürgün bolup, Hudaning sözidin ayrilix

□ **8:8 «Zemin bu ixlardin təwrinip kətməmdü? Wə uningda turuwatqanlarning həmmisi matəm tutmamdu? U Nil dəryasidək ərlep ketidu, u Misir dəryasidək ərəkəxləp, andin qəküp ketidu»** — muxu ayəttə Amos yər təwrəx toqruluk bexarət beridu (1:1ni kərüng). Nil dəryasi hər yili tuyuksiz ərlep ketip, bir məzgil kəlkün kelip, zeminni besip ketidu. Qanaan (Pələstin) zeminimu əmdi Nil dəryasioqa ohxax «ərlep ketidu» (yər təwrəx bilən egiz-pəs bolidu). □ **8:10 «Həmmə adəmning qatriki üstini bəz rəht bilən orioquzimən»** — «bəz rəht»kə oruniwelix, qaqlarni qüxüriwetix qattik matəmni yaki towa kilixni bildüridu. «**Bu matəmni yəkkə-yeganə bir oqulning matimidək... kiliwetimən**» — bexarəttə əlgən «yəkkə-yeganə oqul» zadi kimdu? Məzkur soal Israil üqün dəwrdin-dəwrgə baxni qaturidioqan məsilə.

11 Mana, xundak künlər keliduki, — dəydu Rəb Pərwərdigar,

Zeminoqa kəhətqilikni əwətimən, —

— Nanəqa boləqan kəhətqilik əməs, yaki suəqa boləqan qangqaxmu əməs, bəlki Pərwərdigarning səz-kalamini anglaxqa boləqan kəhətqilikni əwətimən.

12 Xuning bilən ular dengizdin dengizəqa, ximaldin xərkkə kezip mangidu,

Ular Pərwərdigarning səz-kalamini izdəp uyan-buyan yürüp, uni tapalmaydu.□

13 Xu küni güzəl qızlar həm yigitlərmu ussuluktin həlidin ketidu;

14 Həm Samariyəning gunahining *nami* bilən kəsəm iqkənlər,

Yəni «İlahingning tiriklik bilən, i Dan», yaki «Bəər-Xəbadiki *ilahiy* tirik yol bilən!» dəp kəsəm iqkənlər bolsa —

Ular yikilidu, ornidin hərgiz kaytidin tural-

□ **8:12 «kezip mangidu»** — yaki «sərsan bolup mangidu» yaki «ələngxip mangidu». **«Xuning bilən ular dengizdin dengizəqa, ximaldin xərkkə kezip mangidu, ular Pərwərdigarning səz-kalamini ... tapalmaydu»** — birin-qidin, «dengizdin dengizəqa» degənlik bəlkim ««ottura dengiz»din «əlük dengiz»əqa», yəni «qərbtin xərkkə» dəp bildüridu. Tekistə «jənubqa» tiləqa elinmaydu. Bəlkim bu İsraildikilərninğ hakawurlukini kərsitidu — ular Yəhudadin, yaki Yəhudadin kəlgən pəyöəmbərdin (məsilən, Amostin) həkikətəni izdiməydu. Toluk bəxarət bəlkim Yəhudiylarning keyinki dəwrlərdiki, bolupmu həzirkə omumiy əhwalini kərsətkən bolsa kerək — ular İnjilni, yəni «hux həwər»ni qəbul qilmioəqəqa, əzliri tartqan azab-əqubətəliginə həq qüxənqə tapalmaydu.

maydu. □ ■

9

Sahtipazlik üstigə qilinolan jəng

¹ Mən Rəbning qurbangahning yenida turoqinini kərdum; U mundaq dedi: —

— Tüwrüklərnin baxlirini urunglar, bosuoqilar silkingiqə urunglar,

Ular ni *ibadəthanidikilərnin* baxliri oqə qüxürüp, parə-parə qilinglar!

Mən xu *butpərəslərdin* əng ahirda qaloqanlirinimu qiliq bilən öltürimən;

Ulardin qaqaq degənlər qaqalmaydu,

Ulardin qutulay degənlər qutulup qıqalmaydu. □

□ **8:14 «Samariyənin gūnahinin nami bilən kəsəm iqqənlər»** — «Samariyənin gūnahi» ularnin butliridin biri bolsa kerək. **«Bəər-xəbadiki ilahiy tirik yol bilən!»** — ibraniy tilida «Bəər-Xəbadiki yolning tiriklik bilən» deyilidu. «Danning ilahı» həm «Bəər-Xəbadiki ilahiy tirik yol» — xu ikki yərnin butlirini kərsitidu. «Yol» ibraniy tilida «dərək» degən səz bilən ipadilinidu. Uyoqur tilidiki «tərikə» wə «tərikət» degən səzlər ərəb tili arkilik muxu səzdin kəlgən. ■ **8:14** Am. 5:5 □ **9:1 «Mən**

Rəbning qurbangahning yenida turoqinini kərdum; U mundaq dedi: — Tüwrüklərnin baxlirini urunglar, bosuoqilar silkingiqə urunglar, ularni ibadəthanidikilərnin baxliri oqə qüxürüp, parə-parə qilinglar!» — bu iqlar, xübhəsizki, Bəyt-Əldiki (butpərəslik soruni qilinolan, birəq «Pərwərdigarning nami» bilən ataloqan) ibadəthanida bolidu. Muxu buyruq kimgə berilgənlik enik deyilmidi; bəkim pərixtilərgə berilgən boluxi mumkin. İbadəthanining buzuluxi bəkim yər təwrəx bilən munasiwətlik (5-ayətni kərüng).

² Ular təhtisara iqigə texip kirsə, qolum axu yərdin ularni tartip qikiridu;

Ular asmanoqa yamixip qiksa, Mən xu yərdin ularni tartip qüxürimən; □ ■

³ Ular Karməl qokkisiqə məküwalsimu, Mən ularni izdəp xu yərdin alimən;

Ular dengiz tegidə nəzirimdin yoxurunuwaloqan bolsimu,

Mən yilanni buyruymən, u ularni qakidu; □

⁴ Düxmənlirigə əsirgə qüxkən bolsimu,

Mən xu yərdə kiliqni buyruymən, u ularni eltüridu;

Mən yaxxilikni əməs, bəlki yamanlikni yətküzüx üqün kəzlimni ularoqa tikimən. ■

⁵ Samawi qoxunlarning Sərdari boləqan Rəb Pərwərdigar,

Zeminoqa təgküqi bolsa dəl Uning Əzidur;

U tegixi bilənla, zemin erip ketidu, uningda turuwatqanlarning həmmisi matəm tutidu;

Zemin Nil dəryasidək ərlep ketidu —

Misirning dəryasidək *ərkəxləp*, andin qəküp ketidu. □

⁶ Rawaklirini ərxlərgə selip, asman gümbizini yər yüzigə bekitküqi Xudur;

□ **9:2 «təhtisara»** — əlgənlərnin rohliri baridoqan jay. ■ **9:2**

Zəb. 139:8-12 □ **9:3 «Ular dengiz tegidə nəzirimdin**

yoxurunuwaloqan bolsimu, Mən yilanni buyruymən, u

ularni qakidu» — «Yəx.» 27:1ni kəring. ■ **9:4** Yər.

44:11 □ **9:5 «U tegixi bilənla, zemin erip ketidu, uningda**

uruwatqanlarning həmmisi matəm tutidu; zemin Nil

dəryasidək ərlep ketidu...» — muxu ayəttə yər təwrəx

toqruluk yənə bir bexarət berilidu.

Dengizdiki sularni qaqirip, ularni yەر yüzigə kuyoquçi Udur;

Pərwərdigar Uning namidur.■

⁷ Silər Manga nisbətən Efiopiya baliliriya ohxax əməsmu, i Israil baliliri?

Mən Israilni Misirdin elip qıqarəyan əməsmu?

Filistiyənləri Kret arilidin, Suriyalikləri Kir xəhridin qıqarəyan əməsmu?□

⁸ Qaranglar, Rəb Pərwərdigarning kəzi «gunahkar padixahlik» üstigə quxti —

Mən yər yüzidin uni yökitimən;

Lekin Mən Yəqub jəmətini toluk yökitiwətməymən, — dəydu Pərwərdigar.

⁹ Qünki qaranglar, Mən buyruk quxürimən,

Xuning bilən huddi birsi danni qəlwirdə taskiəndək, Israil jəmətini əllər arisida taskaymən,

Birak ulardin əng kiqikimu yərgə quxüp

■ 9:6 Zəb. 104:3, 13; Am. 5:8 □ 9:7 «Silər Manga nisbətən Efiopiya baliliriya ohxax əməsmu, i Israil baliliri? Mən Israilni Misirdin elip qıqarəyan əməsmu? Filistiyənləri Kret arilidin, Suriyalikləri Kir xəhridin qıqarəyan əməsmu?» — «Kret arili» — ibraniy tilida «Kaftor». Toluk ayətning mənişi: — Israillar «Huda bizni Misirdin alahidə qıqarəyan» degən oyda bolup, «Nemini kiliximizdin kət'inyəzər, biz yənla Hudaning alahidə həlki bolimiz, həqnemə bizgə təgməydu» degən hata oyqa kelip qaloqan bolsa kerək. Huda muxu yərdə, baxqa əlləri («kapir» əlləri) baxqa yərlərdin (jümlidin Misirdin yirak jaylardin), elip qıqardim, dəydu. Xunga, məlum bir əl bir yərdin baxqa bir yərgə yətkilip qıqқан bolsimu, bu ix ularning kaltislikini ispatlimaydu. Əlning yurtlirini bekitküqi bolsa pəkət Huda Əzidur.

kətməydu. □

¹⁰ *Həlbuki*, həlkimning barliq gunahkarliri, yəni: «Külpət bizgə hərgiz yeqinlaxmaydu, beximizoğa qüxməydu» degüqilər kiliq tegidə ölidu.

Adəmni həyranuhəs kilidioğan wadə — ahirki zamanlar

¹¹ Xu küni Mən Dawutning yikiloğan kəpisini yengibaxtin tikləymən,
Uning yeriklirini etimən;
Uni harabiliktin onxap,
Əyni zamandiki petidək qurimən. □ ■

¹² Xuning bilən ular Edomning qaldisioğa həmdə namim bilən ataloğan barliq əllərgə igidarqilik qilidu, — dəydu buni bejirgüqi Pərwərdigar.

¹³ Mana xundak künlər keliduki, — dəydu Pərwərdigar,

□ **9:9 «Xuning bilən huddi birsi danni oşəlwirdə taskioşandək, Israil jəmətini əllər arisida taskaymən, birak ulardin əng kiqikimu yərgə qüxüp kətməydu»**

— buşday danliri oşəlwirdin oşüp ketidu, taxlar qalidu. Bu ayətning mənisi, xübhisizki, Huda qimmiti bar boləğan barliq buşday danlirini (həqiqiy etiqadqilarni) yioşip saqlaydu (10-ayətni kərüng). Süzülüp qaloğanliri (taxlar) taxliwetilidu.

□ **9:11 «Dawutning yikilip qüxkən kəpisini yengibaxtin tikləymən»** — bu bexarət: (1) Dawut pəyoşəmbərdin boləğan padixahlik nahayiti ajiz bolup andin tügixidioşanlikini (yikilidioşanlikini) kərsitidu (Amos pəyoşəmbərdin 150 yil keyin xundak boləğan); (2) ahirki zamanlarda Hudaning Dawutning bir əwladini elip təhtə olturoşuzup, Israilni qaytidin bir padixahlik qilidioşanlikini kərsitidu. Bu padixahlik barliq qaloğan əllərnə baxquridu (12-ayəttə kərsitilidu). Bu əllərninğ həmmisi Hudaşə ibadət qilidu, uning nami bilən atilidu (12-ayət). «Qoxumqə səz»imiznimu kərüng. ■ **9:11** Ros. 15:16

— Yər həydidüqi həsul yiołkuqioqa yetixiwalidu,
Üzümlərnı qəyligüqi uruq qałkuqioqa yetixi-
walidu;

Taqlar yengi xarabni temitip,
Barlıq dəng-egizliklər erip ketidu. □ ■

¹⁴ Wə həlkim İsrailni asarəttin kütuldurup,
azadlıqqa erixtürimən;

Ular harab xəhərlərnı qayta kurup, ularda
makanlixidu;

Ular üzümzarlarırnı tikip, ularning xarabını
iqidu;

Ular baqlarırnı bərpa kılıp, mewisini yəydu. □

¹⁵ Mən ularnı öz zemini üstigə tikimən,

□ **9:13 «Üzümlərnı qəyligüqi uruq qałkuqioqa yetixi-walidu»** — «üzümlərnı qəyligüqi» üzüm xarabi çikirix üqün üzümlərnı kəłqəkkə kəyup dəssəydiyən adəmlər. **«Yər həydidüqi həsul yiołkuqioqa yetixiwalidu, üzümlərnı qəyligüqi uruq qałkuqioqa yetixiwalidu»** — demək, həsulni yiołıp boluxka kəp waqıt ketidu. Həsul elix adəttə Mart, Aprel aylirida baxlinidu. Yər həydəx adəttə Əktəbr, Noyabrda bolidu. Biraq həsulni yeoıwelix yər həydəx baxlanıyan waqıtkiqə tehi tügiməydu; üzüm qəyləx waqıtı adəttə Sintəbr eyida bolidu. Lekin ahırkı zamanda üzüm qəyləx uruq qe-qix waqıtioıqə, yəni Noyabr, Dekabr aylirioıqə dawamlixidu. **«Barlıq dəng-egizliklər erip ketidu»** — bu ibarə bəlkim süt wə xarab xunqə mol bolidu, mewə xirniliri ekıp turidu, taqlar wə dənglər «erip ketiwatқан»dək kərünidu, degən mənıdə. Bu ayət «Yo.» 3:18-ayəttin nəkil kəltürülgən. ■ **9:13 Yo. 3:18** □ **9:14 «Wə həlkim İsrailni asarəttin kütuldurup, azadlıqqa erixtürimən; ular harab xəhərlərnı qayta kurup,... ular baqlarırnı bərpa kılıp, mewisini yəydu»** — bu uluql wədə 4:9, 5:11, 5:27, 8:2-ayətlərdə hatiriləngən jazalarırnı yüzdəyüz əzgərtidu. Ahir berip Huda Öz həlkini gunahın kütquzup, paklanduridu wə xuning bilən U ular arisida pütünləy uluqlinidu.

Ular Mən ularqa ata kılqan zemindin hërgiz
qaytidin yuluwetilmaydu — dëydu Përwërdigar
sening Hudaying.■

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5